

Universiteit
Leiden
The Netherlands

World Politics

Houweling, H.W.

Citation

Houweling, H. W. (1979). World Politics. *Acta Politica*, 14: 1979(2), 260-262. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452017>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452017>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Boekbesprekingen

James N. Rosenau, Kenneth Thompson, Gavin Boyd (eds.), *World Politics. An Introduction*. New York: Free Press, 1976, \$ 20, 754 blz.

De ruim 700 dichtbedrukte pagina's in twee kolommen die deze bundel telt zullen bij de lezer zeker gemengde gevoelens achterlaten. Het voorwoord van de samenstellers is welluidend en stelt veel goeds in het vooruitzicht. Zij delen mee dat de 'most distinguished scholars' bij hebben gedragen aan de totstandkoming van deze bundel. De samenstellers beogen zowel een algemeen publiek te bereiken met een omvattende inleiding tot de leer der internationale betrekkingen, doch stellen tevens een 'up to date sophisticated picture of present day world politics' in het vooruitzicht. Tevens wordt meegedeeld dat theoretische strijdpunten, waardoor de literatuur van oudsher wordt gekenmerkt, zullen worden overbrugd.

Een bespreking van een bundel van deze omvang kan niet veel meer bieden dan een inzicht in enkele aspecten die het werk als geheel kenmerken. Dit geldt des te sterker daar over 30 onderwerpen afzonderlijk wordt gerapporteerd. Ik zal eerst de organisatie en opbouw van het werk aanduiden. Vervolgens zal ik aangeven in welke opzichten het werk m.i. tekort schiet. Tevens zullen enkele positieve aspecten van het boek worden belicht. Het eerste deel van het boek is gereserveerd voor algemene overzichten over de buitenlandse politiek van staten afzonderlijk. Het is plezierig dat de redacteurs zich niet hebben beperkt tot de grote mogendheden of tot staten in West Europa, al heb ik in hun selectie-criteria geen orde kunnen ontdekken: wel een bijdrage van Magnus over de buitenlandse politiek van Egypte, maar geen verhandeling over de buitenlandse politiek van Israël; wel een publikatie van Rose over India, maar niets over Pakistan; voorts verhandelingen over de buitenlandse politiek van Indonesië en Canada. Singer sluit dit deel van het boek af met een verhandeling over de buitenlandse politiek van de kleine ontwikkelingslanden; bijdragen over de buitenlandse politiek van staten in Latijns Amerika en Afrika ontbreken geheel.

Het tweede deel van het boek is algemener van aard en behandelt enkele instrumenten van buitenlands beleid, zoals alliantievorming, het militaire beleid, de internationaal economische politiek van staten en de cultuurpolitiek.

Het derde deel behandelt internationale problemen voor regio: West- en Oost-Europa, het Midden Oosten, Zuid- en Oost Azië, Latijns Amerika en Afrika. In het vierde deel tenslotte, worden enkele onderwerpen behandeld die het wereldstelsel als geheel regaderen; zoals bv. internationale organisaties, de orde van het wereldstelsel in de vorm van bi- en multipolariteit, en verschillende vormen van interdependentie tussen staten en hun samenstellende bestanddelen.

Boekbesprekingen

Voor Wie zich beroepshalve met de leer der internationale betrekkingen bezig houdt bevat dit werk geen of weinig nieuwe inzichten. Weliswaar gaat het hier niet om een heruitgave van reeds eerder gepubliceerd werk, maar de mate waarin de auteurs reeds eerder gepubliceerde inzichten herhalen is opvallend. Het is teleurstellend dat de samenstellers — gegeven hun hooggegrepen doeleinden — niet heb- bengestreefd naar een enigszins representatief beeld van wat sinds jaar en dag in de literatuur op het vakgebied omgaat. Selectiviteit blijkt in de eerste plaats uit het feit dat de bijdragen beperkt zijn tot essays.

De formele — en empirische onderzoeksliteratuur wordt door hen geheel genegeerd. Zij versterken zodoende het beeld van de leer der internationale betrekkingen als praatvak, waarin beschrijvingen, aangevuld met beschouwingen over perspectieven en benaderingen, over systemen en variabelen, alleen al voldoende zou zijn voor het verwerven van kennis over complexe zaken.

Richardson's constatering van enige decennia geleden dat

'It is so customary for political writings to flow on with journalistic ease that many people seem to regard ease as a characteristic of thought about politics' (....)'.
is mijns inziens op grote delen van dit boek zonder meer van toepassing.

Terecht merkt Richardson op dat wetenschappelijke vooruitgang niet afhankelijk is van 'pleasant reading in newspapers' doch wordt bevorderd door 'difficult reading in the journals of learned societies'.

Van theorie is in dit boek eigenlijk geen sprake, behalve dan misschien in de hoofdstukken 1 en 2 waar Rosenau op de hem kenmerkende wijze weet uit te beelden dat alles met alles samenhangt.

Selectiviteit blijkt voorts uit het feit dat de samenstellers een werk hebben afgeleverd waarin onvoldoende tot uitdrukking komt dat over de problemen die worden behandeld in de literatuur zeer uiteenlopende opvattingen bestaan.

In deze bundel komt veel te weinig naar voren dat de leer der internationale betrekkingen op zijn best verklaringspogingen en verklaringsschetsen bevat, die in het empirisch onderzoek rivaliseren. De geringe aandacht voor theorie, methodologie en empirisch onderzoek heeft misschien wel de toegankelijkheid van de stof voor geïnteresseerde buitenstaanders vergroot. Soms worden belangwekkende mededelingen van feitelijke aard gedaan. Enkele voorbeelden. Zo illustreert Singer zijn 'two-step-flow of influence' model aan de handel van de dyade U.S.A.-Chili. Nadat Allende tot nationalisatie van Amerikaans eigendom was overgegaan en nadat de U.S.A. als vergelding de economische hulpverlening aan diens regiem had stopgezet, werd de militaire hulp opgevoerd. Deze militaire bijstand verliep niet via de Chileense regering in de vorm van geld dat beschikbaar werd gesteld voor militaire bestedingen naar eigen voorkeur, maar in de vorm van wapenzendingen aan het Chileense militaire apparaat. Zodoende kwam Allende voor de onaangename keuze te staan of de verlangens van het militaire apparaat op een wel zeer ongelegen moment te trotseren of te aanvaarden dat de groep die sterk genoeg was zijn regiem omver te werpen nog sterker werd. De vraag waarom de U.S.A. zo graag het regiem van Allende zag verdwijnen, wordt evenwel door Singer niet systematisch aan de orde gesteld.

Een tweede voorbeeld. Boyd maakt in zijn verhandeling over de Chinese buitenlandse politiek gewag van het feit dat de U.S.S.R. in radiouitzendingen minderheidsgroepen in Noord China oproept tegen hun Chinese overheerser in opstand te komen en dat hierbij gebruik wordt gemaakt van etnische criteria. Noch in de bij-

drage van Boyd, noch in de rest van het boek wordt evenwel aandacht geschonken aan het territoriale karakter van nationale machtsstelsels en aan de afbakeningsproblemen die hieruit voortvloeien.

Ook deel II van het boek, waarin enkele instrumenten van buitenlands beleid worden behandeld, bevat geen verrassingen: bekende auteurs vatten bekende opvattingen samen. K. J. Holsti schrijft over diplomatie, en steunt hierbij sterk op het inleidend handboek dat hij eerder publiceerde; O. Holsti bespreekt het alliantiever-schijnsel, terwijl Knorr het militaire beleid uit de boeken doet. Dit deel bevat voorts een slecht doordacht hoofdstuk over 'cultural diplomacy' van Soedjatmoko en Thomson.

De bijdragen over regio vind ik teleurstellend. Slechts sporadisch worden kenmerken van regio als geheel in verband gebracht met de buitenlandse politiek van staten, of met andere kenmerken van de regio. Veeleer worden de staten in de regio dan de regio als zodanig besproken.

Van de bijdragen over het wereldstelsel als geheel noem ik er slechts twee: de bijdrage van Morse over 'interdependence' van het wereldstelsel, en de verhandeling van Snyder over de orde van het statensysteem in de vorm van bi- en multipolariteit. Morse behandelt de verschillende vormen van (lots)verbondenheid, nl. 'strategic interdependence' en 'systematic interdependence'. Volgens Morse werd in de literatuur over internationale politiek de term 'interdependence' voor het eerst gebruikt door de fysiocraten en de opkomende bourgeoisie. De term vatte hun kritiek samen op de mercantilisten, en bracht de liberale idee tot uitdrukking dat ook in internationaal verband individuele vrijheid verenigbaar is met orde. Hij schenkt in dit verband tevens aandacht aan de realistische kritiek op dit idee aan de hand van Carr en List. De auteur waarschuwt uitdrukkelijk tegen de optimistische verwachting, die ook in een deel van de literatuur over integratie is terug te vinden, dat een groeiende lotsverbondenheid tussen staten een remedie vormt tegen internationale conflicten:

'Indeed, one of the great gaps in contemporary international relations theory is precisely in this realm. It is simply not known what forms of political or economic organization are compatible with different levels of interdependence in international society.'

De bijdrage van Snyder handelt overwegend over bi- en multipolariteit, en het effect van deze structuren op crisisgedrag en alliantievorming. De auteur gaat tevens uitvoerig in op het effect van atoomwapens op crisisgedrag.

De belangwekkende bijdragen van Morse en Snyder verhullen evenwel niet dat ook in dit deel van het boek de behandeling van problemen strikt conventioneel van aard is. Opvallend afwezig in dat deel van het boek zijn analyses van het internationale stelsel waarin over staten of regio geaggregeerde grootheden worden gebruikt als basis voor in de toekomst te verwachten veranderingen; eveneens ontbreekt elk normatief perspectief op deze veranderingen en hun stuurbaarheid.

H. Houweling

Thomas G. Hart, *The Cognitive World of Swedish Security Elites*. Stockholm etc.: Esselte Studium, 1976 - xv, 227 pp.

De studie van Hart, medewerker van het Zweeds Instituut voor Internationale Zaken, behoort tot een groeiend aantal publicaties waarin de rol en betekenis van

'elites' op het terrein van de buitenlandse politiek en de nationale veiligheid wordt onderzocht. Eerder schreef Hveem over de Noorse buitenlandse politieke elite en hield Cohen zich bezig met de beleidsmakers in het Amerikaanse State Department.¹ In eigen land verscheen onlangs de studie van de interuniversitaire studiegroep naar de rol van de buitenlandse politieke elite in Nederland.²

Het onderwerp van studie vertoont in de genoemde gevallen veelal grote overeenkomst, maar er blijken nogal grote verschillen te bestaan in de wijze van aanpak van dat onderwerp. Met name de wijze waarop het begrip 'politieke elite' wordt ge-operationaliseerd verschilt nogal sterk. Hart, die het onderzoek samen met één medewerker, met behulp van mondelinge interviews verrichtte, heeft zich beperkt tot het interviewen van ca. 80 leden van de Zweedse 'security elite', verdeeld over de volgende vier categorieën:

— *politici*, te weten ministers, leiders van politieke partijen, vooraanstaande leden van parlementaire commissies, hoge politieke adviseurs in de ministeries van defensie en buitenlandse zaken en andere vooraanstaande parlementariërs en voormalige leden van adviescommissies;

— *ambtenaren en militairen* van de ministeries van defensie en buitenlandse zaken, het nationale onderzoeksbureau voor defensie-aangelegenheden, de staven van leger, marine en luchtmacht en medewerkers van een aantal instellingen die zich speciaal bezighouden met onderzoek op het terrein van nationale veiligheid en defensie;

— *wetenschappelijke onderzoekers*, waaronder hoogleraren en andere universitaire docenten op het terrein van de internationale betrekkingen of verwante gebieden en andere onderzoekers die gepubliceerd hebben op het terrein van de nationale veiligheid en defensie;

— *journalisten*, waaronder de hoofdredacteuren en politieke redacteuren van de voornaamste Zweedse dagbladen, de buitenlandse politieke deskundigen van de Zweedse staatsomroep en andere bekende publicisten.

Van de 82 respondenten blijken 73 antwoord te hebben gegeven op alle gestelde vragen. Deze groep van 73 omvat 16 politici, 19 ambtenaren, 20 academici en 18 journalisten. De schrijver geeft niet precies aan hoe hij te werk is gegaan in zijn selectie van de genoemde 73 personen. (Hij verklaart dat op grond van het beperkte aantal personen en de toegezegde anonimiteit.) Zo is het niet helemaal duidelijk hoe representatief de door hem onderzochte personen zijn voor het totaal van de Zweedse 'veiligheidselite'. Hart schat zelf dat de totale elite ongeveer een derde groter is dan het aantal door hem geïnterviewde personen (p. 23, n. 17), maar hij geeft niet aan of de houdingen van de door hem onderzochte groep al dan niet zouden verschillen van het universum. Zelf beschouwt hij de door hem onderzochte groep als 'neither sample nor universe, but more universe than sample' (p. 23). Met andere woorden: Hart heeft een aantal personen gesproken, die een belangrijke rol spelen in het bepalen van het Zweedse veiligheidsbeleid. De lezer blijft echter in het ongewisse over de vraag welk deel van de veiligheidselite hij gesproken heeft.

De auteur lijkt zich over het algemeen wel bewust te zijn van de beperkingen van de opzet van zijn studie en formuleert zijn conclusies voorzichtig en nauwkeurig. Alleen het berekenen van percentages over de verschillende door hem geïnterviewde kleine groepen doet enigszins merkwaardig aan. Percentages uitrekenen van groepen waar 100% = 16, 19, 20 en 18 is overbodig en zelfs enigszins misleidend. De absolute getallen zijn in dergelijke gevallen te prefereren.